

KÜLFÖLDI SAJTÓSZOLGÁLAT
FIGYELOSZOLGALATA
Budapest, VI., Dalk. i. h. c. u.
Telef. n. 2-7-651, 2-7

Szabad Művészet 1951. aug. 18.

A FŐVÁROSI KÉPTÁR ZICHY-GYŰJTEMÉNYE

244 Műtárgyakat vásárolni, művészeti alkotásokat gyűjteni a multban csak a kiváltságos osztályok tagjainak állott módjában. De az uralkodó osztály vagyonosabbjai között is aránylag csak kevesen akadtak, akik — akár őszinte műélvezetből, akár a divatnak hódoló hóbortból, vagy anyagi megfontolásból vagyonuk egy részét képek, szobrok vásárlására fordították. Az első nagy gyűjtemények Magyarországon, mint másutt is Európában, még a hűbériség korában alakultak ki. A 17. századi jelentős főúri gyűjtemények azonban nem maradtak fenn, leginkább a politikai és háborús viszontagságoknak, igen sokszor az osztrák császári ház mohó szerzésvágyának estek áldozatul. Jelentősen kiszélesedett és megerősödött a gyűjtő-tevékenység a 18. század végén, 19. század első felében. A nemzeti fellendülés nagy korszaka, a reformkor ezen a téren is komoly eredményeket hozott. A kialakuló értékes képtárak legtöbbje azonban az alapító halálával rendszerint fel is oszlott, az örökösök siettek pénzzé tenni az értékeket s a gyűjtemények legtöbbje a század közepén Bécsben árverési kalapács alá került. Csak a legjelentősebbet, a világhírű Eszterházy képtárat sikerült megmenteni a nemzet számára. 1871-ben 637 képet, nevezetesen olasz, spanyol, holland mesterek alkotásait, 4000 rajzot, 51,000 metszetet vásárolt meg az állam. Így jött létre az első nagy magyar nyilvános képtár, az Országos Képtár, a Szépművészeti Múzeum őse.

A Fővárosi Képtár *Zichy gyűjteményének* kialakulása is ebbe az időbe, a 19. század közepére nyúlik vissza. Képeinek egy része az egykor nevezetes Festetich-gyűjteményből származik, 1859-ben a Festetich-gyűjtemény árverésén vásárolta őket Zichy Edmund. Az ő birtokából, 1907-ben Zichy Jenő hagyományaként került az értékes képanyag a főváros tulajdonába. Jóllehet 1921-től kiállításra is szerepelt a Zichy-gyűjtemény, csak ritkán és nehezen volt hozzáférhető, remekművei javarészt teljesen ismeretlenek maradtak a nagyközönség előtt. Éppen ezért, most midőn a Fővárosi Képtár termeiben dolgozó népünk széles tömegei számára hozzáférhetővé tették a Zichy-gyűjteményt, érdemes a bemutatott jelentős művekről néhány szót szólni.

A képek régi holland, francia, német, olasz mesterek alkotásai: a legteljesebb és

leggazdagabb a holland festmények gyűjteménye. A 17. századbeli hollandi polgári festészet csaknem minden műfajának megtaláljuk néhány szép, szemléltető emlékét. A legfontosabb holland festői műfajt, a mindennapi élet jeleneteit bemutató életképet, genret, Palamedes Társaság-a, s *Molenaer*-nak, a nagy holland realista, Frans Hals követőjének műve képviseli. Mindezekben a képeken, akár mulatózó parasztokat, zenélő társaságot, falusi házat, korcsmát ábrázolnak, a festők igyekeznek a valóságot közvetlen, mindenki számára érthető és élvezetes formában bemutatni. A holland tájképek nagy mesterének *Salomon Ruysdael*nek Folyóparti képe is a holland valóságábrázolás komoly eredményeiről tanuskodik. A parti táj a távoli város képével, a halászladikkal, alacsony szemhatárral az igazi, máig sem sokat változott holland táj eleven festői tükrözése. *Dubbels* Tengerparti tája, *Beerstraten* Téli látképe a halottas menettel a holland táj sokféle arculatáról nyújtanak képet. A holland ebédlők kedvelt díszje volt a 17. században a *csendélet*. A módos, holland polgárok kedvét szolgálták a festők, midőn a gazdag asztalműveket, ízes falatokat, piruló rákokat, csillogó gyümölcsöket gazdag összképbe foglalták. Ehhez a Németszálladon rendkívül népszerű képtípushoz tartozik *Peter Claesz* és *Roelof Koets* Zichy-képtárbeli remekműve is. Az anyagot néhány kitűnő portré egészíti ki (pl. *Nicolas Elias*z Női képmása) s így egészében a gyűjtemény holland része szinte teljes képet ad, sokféleségében és gazdagságában a 17. századi Hollandia életéről, szokásairól, tájairól, művészien tükrözi e letűnt kor társadalmát, szemléletét.

A képtár francia mesterművei a hollandtól lényegében eltérő valóságot, ellentétes felfogást tükröznek. A tőkéstermelésben messze előrehaladó, polgári Hollandiával szemben Franciaország a 17. században még feudális monarchia, erős központi királyság, ahol minden hatalom az uralkodó, a birtokos és hivatali nemesség s a pénzarisztokrácia kezében van. A művészet az uralkodó céljait szolgálja, a hatalmasokat dicsőíti, pompa és fény a legfőbb eszközei. A szerény, egyszerű feketefehér holland portrékkal szemben, a franciaikat, pl. *Rigaud* vagy *Largillière* arcképeit ragyogóan élénk színezés, a ruhák gazdagsága, tetszetős és mozgalmás elrendezés jellemzi. A Zichy-gyűjtemény francia képei, a *Lebrun*-nek tulajdonított nagyszerű Férfiképmással, a pompás *Greuze* fejjel szerencsésen egészítik

ki a Szépművészeti Múzeum eléggé hiányos francia képanyagát.

A 17—18. század mindenképpen erőssége a Zichy-képtárnak. A hollandok és franciák mellett néhány jelentős német-cseh alkotással is rendelkezik; ezek közül különösen *Kupetzky* nagyszerű képmásai emelkednek ki. E portrék fényesen tanúsítják, hogy a magyarországi Bazinban születet cseh festő, Jan Kupetzky, ki életének javarészében Németországban élt és dolgozott, a korszak egyik legjelesebb arc-képfestője volt. Feltehetően a Magyarországon is megfordult neves Rembrandt-követő *Christoph Paudiss*nak tulajdonítható a képtár egyik legérdekesebb portréja, a Kupetzky neve alatt szereplő Férfikoponyával.

Az olasz művészetből is legjobban a 17. század, a barokk van képviselve. A nápolyi *Solimena* két történeti képe drámai mozgalmasságával, nehezen s csak kevesek számára fölismerhető ábrázolásával kitűnő példája a valóságtól elforduló, hatalmi célokat szolgáló olasz barokk művészetnek. Legendák, történet és mitológia volt e korszak főúri és főpapi megrendelőinek s így művészeinek is leggyakoribb és legkedveltebb ábrázolási forrása. A gazdag, színpompás kompozíciókkal, az érzékeket csiklandó mitológikus aktokkal, képzelt és költői világok bemutatásával igyekeztek elterelni a figyelmet a valóság, a tömegek számára egyre elviselhetetlenebb elnyomásról és nyomorról. Az olasz művészetnek a 17. századot megelőző nagy korszakából, a renaissanceből származik a velencei *Jacopo Bassano* meleg színezésű Férfiportréja, s a már régebben a Szépművészeti Múzeumba került *Moroni* Férfiképmása. Ugyancsak a Szépművészeti Múzeumban látható, mint a Zichy-gyűjtemény letéte, a 14. századi olasz festészet egy jelentős mesterműve *Taddeo di Bartolo* háromrészes oltára.

A Zichy-gyűjtemény képei, nagyrészt újonnan restaurálva teljes szépségükben tárulnak a látogatók elé.

Garas Klára